

Türkiye Kökenli Göçmen Kadınların Hollanda Toplumuna Uyum Süreçleri: Amsterdam Örneği

Yılmaz CAN¹
Büşra CAN²

Öz

Türkiye'den Avrupa'ya göç hareketinin sistematik bir boyuta ulaşması 1960'lı yıllara denk gelmektedir. Avrupa'nın birçok ülkesine göç eden insanlar açısından bu süreç, yeni bir yaşam deneyimi haline gelirken göç merkezi ülkelerde de sosyo-kültürel ve ekonomik değişimlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Hollanda'da da bu süreç diğer Avrupa ülkeleriyle paralel bir şekilde işlemiştir. Türkiye'den Hollanda'ya göç eden insanların önemli bir kısmı burada yerleşik hale gelerek uzun yıllardan beri yaşamaktadır. Bu çalışma Hollanda'nın Amsterdam kentinde yaşayan Türk göçmen kadınların toplumsal yaşama uyum süreçlerini ekonomik, sosyal ve kültürel boyutlarıyla ele almaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi ve derinlemesine mülakat tekniği kullanılarak 13 kadınla görüşme yapılmıştır. Amsterdam'a göç eden birinci kuşak kadınların ve orada doğup büyüyen diğer göçmen kadınların bu süreci hangi boyutlarda deneyimlediği üzerine odaklanılmıştır. Amsterdam kentinde yaşayan Türk göçmen kadınlarla yapılan görüşmeler sonucunda çalışma yaşamı, eğitim, dil, kültür ve dışlanma deneyimleri sosyolojik bir perspektifle ele alınmıştır. Çalışma kapsamında üzerinde durulan önemli hususlardan biri de kadınların uyum süreçlerini, Amsterdam'da temel eğitim alıp almamalarına, dil öğrenme becerilerine ve bu ülkede kalma sürelerine göre kıyaslamaktır. Kuşaklara göre kadınların adaptasyon süreçlerine bakıldığında, Hollanda'da doğup büyüyen ya da temel eğitimini orada alan kadınların toplumsal yaşama daha sistematik bir şekilde uyum sağladıkları görülmektedir. Çalışmanın saha verileriyle elde edilen bulgulara dayanması ve uyum süreçlerini kuşaklararası kıyaslama yaparak ele alması bakımından literatüre katkı sunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göç Sosyolojisi, Kadın, Adaptasyon, Amsterdam

Adaptation Processes of Turkish Migrant Women to Netherlands Society: The Case of Amsterdam

Abstract

The systematic dimension of migration from Turkey to Europe dates back to the 1960s. While this process has become a new life experience for people migrating to many European countries, it has also led to the emergence of socio-cultural and economic changes in migration center countries. This process unfolded in the Netherlands parallel to other European countries. A significant portion of those who migrated from Turkey to the Netherlands have settled there and lived for many years. This study examines the adaptation processes of Turkish migrant women living in Amsterdam, the Netherlands, from economic, social, and cultural perspectives. In the study, interviews were conducted with 13 women using qualitative research method and in-depth interview technique. It focuses on the dimensions of these processes experienced by first-generation women who migrated to Amsterdam and other migrant women born and raised there. Through in-depth interviews with Turkish migrant women residing in Amsterdam, topics such as employment, education, language, culture, and experiences of exclusion were analyzed sociologically. One of the key aspects emphasized in the study is comparing the women's adaptation processes based on whether they received primary education in Amsterdam, their language acquisition skills, and their length of stay in the country. When examining the adaptation processes by generations, it was observed that women born and raised in the Netherlands or who received their primary education there adapted to social life more systematically. It is believed that the study will contribute to the literature by relying on findings obtained from field data and addressing adaptation processes through intergenerational comparisons.

Keywords: Sociology of Migration, Women, Adaptation, Amsterdam

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, yilmaz.can@ozal.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2685-5982.

² Psikolog, Leven en Zorg Amsterdam, busracanx95@gmail.com, ORCID: 0009-0007-6937-3410.

Bu makaleye atıfta bulunmak için: Can, Y. ve Can, B. (2025). Türkiye Kökenli Göçmen Kadınların Hollanda Toplumuna Uyum Süreçleri: Amsterdam Örneği. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 27 (2), 643-666. <https://doi.org/10.26745/ahbvuibfd.1630310>

To cite this article: Can, Y. ve Can, B. (2025). Adaptation Processes of Turkish Migrant Women to Netherlands Society: The Case of Amsterdam. *Ankara Hacı Bayram Veli University Journal of the Faculty of Economics and Administrative Sciences*, 27 (2), 643-666. <https://doi.org/10.26745/ahbvuibfd.1630310>

Giriş

Türkiye'den Avrupa'ya göç süreci, Almanya'yla başlayıp kısa sürede diğer Batı ülkelerine yayılan ve yıllar içerisinde önemli sosyolojik gelişmelerin yaşandığı bir yer değişikliği hareketine dönüşmüştür. Türkiye'den Hollanda'ya gerçekleşen göçler, 1964 yılında iki ülke arasında yapılan işgücü anlaşması ile resmi bir boyut kazanmıştır. Yapılan anlaşma ile birlikte birçok Avrupa ülkesinde olduğu gibi Hollanda da Türkiye'den işçi almaya başlamıştır. Ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan yeni bir başlangıç yapma motivasyonu ile Hollanda'ya yerleşen göçmenler, zamanla ev sahibi ülkeyle daha derin bağlar oluşturmuş ve hatırı sayılır bir nüfusa ulaşmışlardır.

Hollanda'ya giden Türk göçmenlerin bir kısmı geri dönüş yapmış ya da başka ülkelere göç etmiş olsa da birçoğu kalıcı olarak yerleşmiştir. Zaman içerisinde akrabalık bağları, evlilikler veya aile birleşimi gibi nedenlerle göç edenlerin sayısı büyük boyutlara ulaşmıştır. Göçmenler yeni bir toplumsal yaşama dâhil olduklarından önemli uyum problemleriyle karşı karşıya kalmışlardır. Göçün ilk dönemlerinde erkekler yeni çalışma hayatına adapte olmaya çalışırken kadınlar da ev işleri, çocuk bakımı, eğitim ve sosyal hayata uyum gibi farklı alanlarda yaşama tutunmaya çalışmışlardır. Bu süreç Hollanda'da doğan göçmen çocuklarının ve göç sürecinde çocuk yaşta olanların eğitim, dil ve kültür gibi alanlarda daha yetkin hale gelmesi ve Hollanda toplumunun birçok alanında görünür olmasıyla yeni bir seviyeye ulaşmıştır.

1960'lı yıllardan itibaren Avrupa'ya göç bir süreklilik halini alırken zaman içerisinde bu süreç bazen planlı ve yasal bazen de resmi olmayan yollarla gerçekleşmiştir. Türkiye'den Hollanda'ya ilk göçlerin neredeyse 60 yılı bulduğu düşünüldüğünde orada doğup büyüyen göçmenlerin azımsanmayacak kadar çok olduğu ve Hollanda halkıyla oldukça önemli bir etkileşimin gerçekleştiği de doğal bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Olağan göçlerde temel motivasyon kaynağı, ekonomik, kültürel ve eğitsel açıdan daha iyi standartlara ulaşmak olduğundan adaptasyon da göçmen açısından zorunlu bir hal alabilmektedir. Göçle birlikte ulaşılmak istenen yaşam standartları, zamanla mümkün hale gelse de bu durum özellikle kadınlar için zahmetli bir yolculuğu beraberinde getirmiştir. Bu süreçte kadınlar, göçün kritik aşamalarını oluşturan sosyal adaptasyon problemi, dil öğrenme güçlüğü ve ekonomik yetersizlikler gibi zorlukları ailesiyle birlikte üstlenmeye çalışırken aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kendisine yüklediği sorumlulukları yerine getirmeye çalışmaktadır. Bu çalışmada Türkiye'den Hollanda'nın Amsterdam kentine göç eden kadınların toplumsal yaşama entegrasyonları üzerinde durulacak ve Hollanda'da yaşayan kadınların kuşaklararası uyum süreçleri değerlendirilecektir. Ülkemizden Hollanda'ya gerçekleşen göçler, diğer Avrupa ülkelerine yapılan göçlerle benzer özellikler taşısa da Hollanda ile ilgili nispeten daha az çalışmanın olması bu araştırmayı önemli hale getirmektedir. Çalışma, sahadan elde edilen verilerle şekillenmesi ve

Amsterdam’da yaşayan göçmen kadınların toplumsal hayata uyumlarını kuşakların değişimiyle bir arada ele alması açısından önemlidir. Göç süreciyle birlikte Amsterdam’da yaşamaya başlayan göçmen kadınların ekonomik, sosyal ve kültürel deneyimleri, çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır. Bu kapsamda elde edilen verilerle ortaya çıkan önemli hususlar temalaştırılarak çalışmanın yönünü belirlemiştir. Çalışmada öncelikle Hollanda’nın göçmen politikası, Amsterdam’daki Türk nüfusu ve göçün toplumsal etkileri üzerinde durulmuştur. Daha sonra kadınların göç deneyimleri, Amsterdam’daki dil, kültür ve eğitim süreçlerinin gündelik yaşama uyumlarındaki etkileri, entegrasyon sürecinde dini kimlik ve yabancı düşmanlığı başlığı altında ortaya çıkan dışlanma deneyimleri ve son olarak anavatanlarına dönme ya da kalma motivasyonları üzerinde durulmuştur.

1. Hollanda’da Göç/men Politikası

Bauman’a göre, kitle ya da insanların göçü modernizasyon sürecinin başlangıcından itibaren kesintisiz bir şekilde benimsenmiş ve bir yaşam tarzı haline gelmiştir. Göç sürecinde temel motivasyon noktasını, yaşamsal kaynakların küresel açıdan yeniden dağılımı oluşturmaktadır. Ona göre modern göç üç evreden meydana gelmektedir. Birincisi, 60 milyon civarında insanın Avrupa’dan ‘boş topraklara’ ya da yerli halkın bulunduğu topraklara doğru yaptığı göçtür. İkinci evre, birinci evredeki emperyal göçü tersine çevirmiş ve yerli nüfusta, sömürgecilerle birlikte ulus inşasının erken dönemlerinde şehirlere yerleşmişlerdir. Son evre ise günümüzde hala devam etmekte ve durdurulmaya çalışma çabalarına rağmen tüm hızla hareketliliğini sürdürmektedir (2015: 40-42). Türkiye’den Avrupa’ya göç süreci 1961 Anayasasıyla belirgin hale gelmeye başlamıştır. Seyahat hürriyetinin yasal zeminde güvence altına alınmasıyla birlikte Çalışma Bakanlığı 30 Eylül 1961 yılında Federal Almanya ile işgücü mübadele anlaşması imzalayarak yurtdışına göçün sistematik hale gelmesini sağlamıştır. Benzer anlaşmalar 1964’te Hollanda, Belçika ve Avusturya ile de yapılmıştır. Bu gelişmelerden hemen sonra 1966-1967 yıllarında Almanya’da otomotiv sektöründe ekonomik sıkıntılar boy göstermiş ve Türk işçileri büyük oranda işsiz kalmışlardır. İşçilerin ülkelerine dönmek yerine başka ülkelere yerleşmesi, Hollanda gibi ülkelerdeki mevcut Türk nüfusunda önemli artışlara neden olmuştur (Unat, 2007: 5-6). 1980’li yıllara gelindiğinde Batı Avrupa ülkelerine yerleşme talebinde önemli artışlar yaşanmıştır. Mülteci olarak başvuranların, yasal olmayan yollarla ülkeye girişlerin ve turist olarak gelip geri dönmeyenlerin sayısındaki yükseliş, bu ülkelerin işçi alımı yapmamalarına dair politikalarını işlevsiz hale getirmiştir. Vize uygulamasıyla giriş çıkışları daha kontrollü ve sınırlı bir zemine taşımak istemeleri, Hollanda, Almanya ve Fransa gibi ülkelere gitmek isteyen Türk vatandaşlarını da etkilemiştir. Göç etmek isteyenler açısından zorlu bir aşama başlamış olsa da Türkiye’den Batı Avrupa ülkelerine gitmek isteyen vatandaşların akraba evlilikleri ya da

anlaşmalı evlilikler gibi alternatif yollara başvurarak süreci devam ettirdikleri görülmektedir (Şahin Kütük, 2017: 86-87). Hollanda'da yaşayan Türklerin nüfusu ülkedeki Felemenklerden sonra en büyük etnik grubu oluşturmaktadır. Yaklaşık 4 milyon göçmenden 500 bininin Türk kökenli olduğu düşünülmektedir. Bu açıdan Türklerin, ülkenin kültürel dokusunda oldukça önemli etkisinin olduğu hatta kültürel yapının birer parçası haline geldiği görülmektedir (DEİK, 2024: 3)

Ekonomik açıdan da oldukça gelişmiş bir ülke olan Hollanda, ticaret, bankacılık ve gemicilik sektörlerinde önemli gelir kaynaklarına sahiptir. Ülkenin Rotterdam şehrinde bulunan liman, Avrupa'nın en geniş limanları arasındadır (Yaman Kahveci, 2018: 47). Amsterdam, Rotterdam, The Hague, Utrech ve Eindhoven Hollanda'nın önemli bilgi ve iletişim merkezleri haline gelmiş ve bu kapsamda çalışan birçok uluslararası firmanın yatırımlarını kapsayan Avrupa'nın önemli teknoloji devlerine ev sahipliği yapmaktadır. 2023 yılında 46 milyar Euro'luk katma değer ile milli gelirin % 4'üne ulaşmışlardır (DEİK, 2024: 4). Hollanda'daki etnik azınlıklar genel olarak ülkenin Amsterdam, Rotterdam, Lahey ve Utrecht gibi dört büyük kentinde yaşamaktadır. Surinam, Akdeniz ve Antil kökenli işçiler genellikle imalat ve hizmet sektörlerinde, düşük vasıflı işlerde çalışarak yaşamlarını idame ettirmektedirler. 1980'li yıllarda ortaya çıkan ekonomik yapılanmanın yükünü önemli oranda bu göçmenler üstlenmişlerdir (Castles ve Miller, 2008: 344). Kapitalist toplumların ekonomik temellerinde yatan benzer koşullar, kentlerin sahip olduğu sosyal, kültürel, idari ve siyasal düzenlemelerin farklılıklarına rağmen kentselliğin niteliksel özelliklerine damga vurabilmektedir (Harvey, 2006: 251). Avrupa'da Almanya ile başlayan ve Hollanda'nın dâhil olduğu işçi göçünün arka planında yatan temel dinamiğin de bu kentlerin büyüme ve gelişmeyle elde ettikleri imkânlar olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Bauman (2010: 80), açlık gibi temel yaşamsal ihtiyaçların karşılanamadığı bir yerden bolluğun olduğu yere doğru gitme isteğinden daha doğal bir şeyin olmadığını dile getirmektedir. Ona göre, insanların bu yönde hareket etmelerine izin vermek de vicdani ve ahlaki bir sorumluluk olarak karşımızda durmaktadır. Rasyonel ve etik değerleri sonuna kadar sahiplenen dünya, kitlesel göçler karşısında parmağını dahi oynatmadan beklemektedir. Küresel dünyanın ve refahın artmasının teminatı olarak gördükleri hareket özgürlüğü hakkını, başkalarından esirgemekte de herhangi bir problem görmemektedir.

Göçün ilk dönemlerinde daha çok resmi yollarla gelen göçmenler zamanla diğer Avrupa ülkeleri gibi Hollanda'yı da bir istihdam ve yaşam merkezi olarak gördüklerinden kayıt dışı bir şekilde yerleşmeye devam etmişlerdir. 1990'lı yıllara kadar Hollanda, göçmenleri büyük bir sorun olarak görmediğinden göçmen politikasını geçici düzenlemelerle yönetmeye çalışmıştır. 1990'lı yıllardan itibaren ortaya çıkan kültürel problemler, belirli bir kesimi harekete geçirerek göçmen karşıtlığı söyleminin

tırmanmasına neden olmuştur (Avcu, 2020: 239). Özellikle 11 Eylül'den sonra göçmenler üzerindeki kontroller daha yoğun bir hale gelmiş ve göçmenlerin sadece yasadışı bir şekilde sınır geçen kişiler olarak ele alınması, göçmenin yabancılığını daha görünür bir hale getirmiştir (Faist, 2007: 29).

Bin yıl önce göç sürecini ortaya koyan nedenlerle günümüzde göç etmenin arka planında yatan nedenler neredeyse aynıdır. Savaş, iç çatışmalardan kaçış ya da ekonomik nedenler, bu süreci şekillendiren ana unsurlardır (Alpago ve Alpago, 2021: 96). Son yıllarda yeniden artış gösteren göç, Avrupa Birliği açısından istenmeyen bir gelişme halini almakta ve göçün kendi sınırlarının dışında durdurulması gerektiği, temel bir politika olarak benimsenmektedir. AB ülkelerinin bu yoğunluk karşısında geliştirebildikleri ortak bir çözümün olmaması da her birinin ulusal çıkarlarını gözeterek argümanlar geliştirmesine neden olmaktadır (Aksoy ve Taşkın, 2017: 1722). Devletlerin ekonomik, politik vb. nedenlere bağlı olarak kolayca gözden çıkardıkları ve hemen her dönemde yabancı oldukları için yadırgadıkları, uyumsuzlukla itham ettikleri ve düzen bozucu oldukları gibi gerekçelerle dışladıkları gruplar genelde göçmenler olmaktadır (Büyükcoşkun Atsızelti, 2021: 149).

2. Amsterdam'daki Türk Nüfusu

Kuzey Denizine bağlı bir liman kenti olan Amsterdam, önemli bir ticaret ve finans merkezidir. Her yıl çok sayıda turist ziyaret ettiği ve oldukça iyi korunmuş tarihi ve kültürel mekânları, adından sıkça bahsedilen sanat koleksiyonları ile kendine özgü bir tarz oluşturmaktadır (Britannica, 2024). Kent içerisinde ulaşımı sağlayan raylı sistemler, tüneller, kanallar ve bisiklet yolları oldukça düzenli bir şekilde işlemektedir. Ticaret kapasitesi, tarihi ve kültürel yapılarıyla sahip olduğu turizm potansiyeli ve eğlence merkezleri kentin vizyonunu belirlemektedir (Yalçın, 2024).

Aynı zamanda ülkenin başkenti olan Amsterdam, Avrupa'nın önemli kentleri arasında sayılmaktadır. Kentin sahip olduğu tarihi ve kültürel dokusu, çokkültürlü yaşam biçimi sayesinde görünürlüğü yüksek bir Avrupa kenti olarak karşımıza çıkmaktadır. Kent merkezinin mimari tasarımı, kente estetik ve farklılık katan unsurlar arasındadır. Yaklaşık 1 milyon nüfusa sahip olan Amsterdam aynı zamanda geçmişten günümüze Hollanda'nın yoğun göç alan merkezlerinden biridir. Uzun bir süredir göçmenlerle birlikte uyum içerisinde yaşayabilmesi, kentin sahip olduğu ticaret hacmi ve iş olanakları gibi nedenler, günümüzde dahi kenti bir cazibe merkezi haline getirmektedir.

2022 yılında açıklanan verilere göre, Hollanda'da yaşayan 429.978 Türk kökenli nüfusun 44.882'si Amsterdam'da yaşamaktadır (Allecijfers.nl, 2024). Yurt dışına giden Türkler için en çok tercih edilen kentlerden biri olan Amsterdam, sahip olduğu ekonomik, sosyal ve kültürel imkânları sayesinde başka ülkelere gelen göçmenler için önemli bir istihdam merkezidir. Amsterdam'da yaşayan Türklerin kentin hemen her bölgesine yayıldıkları görülmektedir. Uzun süredir burada yaşıyor

olmaları, kentin birçok alanına yerleşmelerinde etkili olmuştur. Bununla birlikte özellikle Amsterdam West bölgesinde bulunan Geuzenveld, Sloterveer, Osdorp, Nieuw sloten, Bos en lommer gibi merkezlerde Türklerin yoğun bir şekilde yaşadığı bilinmektedir.

Hollanda’da yaşayan 429.978 Türk kökenli vatandaşın 204.953’ünün Türkiye’de (Allecijfers.nl, 2024) geriye kalanların önemli bir kesiminin ise Hollanda’da doğduğu görülmektedir. Bu durum uyum sürecinde belirgin bir etkiye dönüşebilmektedir. Göçmenlerin dil öğrenme kapasiteleri, sosyal ve kültürel yaşama adapte olabilmeleri ve aidiyet ilişkileri açısından da önemli sonuçlar doğurabilmektedir.

3. Yöntem

Çalışmada nitel araştırma yöntemi ve fenomenolojik desen kullanılmıştır. Yapılan derinlemesine görüşmelerden elde edilen verilerle, kadınların yaşadıkları deneyimler incelenmeye çalışılmıştır. Hazırlanan görüşme formu sosyal ve beşerî bilimler araştırmaları etik kurulu onayıyla uygulanmıştır. Nitel araştırmalarda, yorumlayıcı paradigma kapsamında sınırlı sayıda katılımcıdan elde edilen verilerin bütünlüklü bir hikâye oluşturmaya yetmeyeceği bilinmektedir. Toplanan verilerin sosyolojik perspektifle yorumlanması ve Weber’in “ideal tip” ya da Bourdieu’un “habitus” olarak ifade ettiği şekliyle bazı sınıflamalar ve davranış örüntülerine ulaşılması gerekmektedir (Bayhan, 2018: 24). Fenomenolojik yaklaşımda deneyimlerin eleştirel ve ayrıntılı bir şekilde analiz edilmesi durumunda olgular daha geniş ve derinlikli bir şekilde ele alınabilmektedir. Kesin ve genellenebilir bir sonuç elde edilemese de ulaşılan bilgiler durumu anlama ve tanımada oldukça etkili olabilmektedir (Şimşek, 2018: 97).

Nitel araştırmaların amacı, bazı istatistiki hesaplamalara ya da bir takım çıkarımlara ulaşmak değildir. Asıl amaç, küçük ölçekli bir çalışma yaparak daha ayrıntılı ve derinlikli bir kavrayışın ortaya çıkmasına katkı sunmaktır. Örneklemin büyüklüğü de araştırmacının odaklandığı tema ve sorunlara ilişkin ayrıntılı veriye ulaştığı ve katılımcıların bu alanla ilgili sunduğu bilgilerle, araştırmacının doyum sağlandığını düşündüğü zaman belirlenmektedir (Kümbetoğlu, 2021: 98). Nitel bir çalışmanın sonuçlarının rapor haline getirilip ortaya konulmasında durum ve bireylerin ayrıntılı bir şekilde betimlemesi ve katılımcılardan elde edilen verilerin tema ve betimlemelerinin geliştirilmesi oldukça önemlidir (Creswell, 2017: 204). Bu süreçte araştırmacının önceden öngörülemez bazı verilere de açık olması gerekir. Çalışmanın başında odaklanılan husus yeniden değerlendirilebilir. Katılımcıların ısrarla vurguladıkları hususlar, çalışmanın yeniden dönüşmesine ve odak noktasını değiştirmesine neden olabilir (Neuman, 2014: 228).

Nitel araştırmalarda araştırmacı, çalışma yaptığı alana dair samimi ve ilk elden bilgiyi aktarma çabası içerisinde. Bu süreçte toplumsal yaşamı daha bütünlüklü bir süreçle ele almak ve anlamak için

kişisel anlayıştan, duygulardan ve insan perspektifinden faydalanmaya çalışır (Neuman, 2014: 226). Veri toplama tekniği olarak kullanılan derinlemesine görüşme, önceden hazırlanan soruların katılımcılara yöneltilerek elde edilen cevapların ayrıntılı bir şekilde incelenmesini mümkün hale getirebilmektedir (Kümbetoğlu, 2021: 71). Nitel çalışmaların her defasında özgün, daha önce ortaya konulmamış ya da kısmen konulmuş bulguları tespit edebilme şansına sahip olduğu görülmektedir. Hollanda'nın Amsterdam kentinde yaşayan Türk kadınlarla fenomenolojik yaklaşımla oluşturulmuş olan çalışmada derinlemesine görüşmelerle toplanan veriler, konunun anlaşılabilirliğine katkı sunmuş ve öngörülemeyen bazı temalarında ortaya çıkışıyla çalışmanın kapsamını genişletmiştir.

Etik Kurul: Bu çalışma, Malatya Turgut Özal Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurul Başkanlığı'ndan alınan 14/01/2025 tarih ve 32/1 sayılı etik kurul izniyle yürütülmüştür.

Tablo-1: Katılımcıların Demografik Bilgileri

Katılımcı	Yaş	Eğitim	Meslek/İş	Gelir Durumu
G1	26	Lisans	Hukuk/Avukat	3500 Euro
G2	29	Yüksek Lisans	Psikolog	2700 Euro
G3	59	İlkokul	Ev Hanımı	-
G4	34	Önlisans	Muhasebe/Kargo	2000 Euro
G5	69	İlkokul	Emekli	1500 Euro
G6	25	Yüksek Lisans	Stajyer	1000 Euro
G7	31	Lisans	Siber Güvenlik Şirketi	1500 Euro
G8	33	Yüksek Lisans	Klinik Psikolog	1500 Euro
G9	28	Mesleki	Sekreter	1600 Euro
G10	54	Önlisans	Malulen Emekli	1000 Euro
G11	57	İlkokul	İşsizlik Maaşı Alıyor	1500 Euro
G12	54	Kız Meslek Lisesi	Dernek Başkanı	2000 Euro
G13	55	Ortaokul	Ev Hanımı	-

Çalışma Grubu: Araştırmada Amsterdam kentinde yaşayan 13 kadınla yüz yüze ve çevrimiçi görüşme yapılmıştır. 10 katılımcıyla yüz yüze ve 3 katılımcıyla da çevrimiçi şekilde yapılan görüşmelerden elde edilen veriler, çalışmanın saha verilerini oluşturmaktadır. Yüz yüze yapılan görüşmelerin 6'sı Amsterdam'da, 4'ü ise Türkiye'de (tatil ve ziyaret için gelenlerle) yapılmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri yukarıdaki tabloda belirtilmiştir. Örneklem seçiminde katılımcıların orada doğup büyüyenler ile göç sürecinde yetişkin olanların dengeli bir şekilde oluşturulmasına dikkat edilmiştir. Katılımcıların Hollanda'daki uyum süreçlerinde belirleyici hususlar arasında olan yaş, göç merkezinde eğitim alıp almadığı ve meslek durumu gibi hususlar göz önünde bulundurulmuştur. Bununla birlikte kadınların entegrasyonunda kuşaklara bağlı olarak ortaya çıkması muhtemel farklılıklarda yine katılımcı profili belirlenirken üzerinde durulan önemli

noktalardan biri olmuştur. Bu kapsamda araştırmada görüşülecek kişilerin seçiminde amaçlı örneklem tekniğine başvurulmuştur. Creswell'e (2023: 158) göre amaçlı örneklem, araştırmacının bireyleri ve mekânları çalışma problemi ve çalışma merkezi fenomeninin anlaşılmasına katkı sunabilecek şekilde seçmesi anlamına gelmektedir. Birinci kuşak göçmen kadınlarla Amsterdam'da doğup büyüyen göçmen kadınların göç deneyimleri kıyaslandığından bu örneklem tekniği kullanılmıştır. Çalışmanın evreni olan Amsterdam kentinde yaşayan Türk göçmen kadınlar arasından belirlenen katılımcılarla yapılan çalışma, verilerin sistematik bir şekilde elde edilmesine katkı sunmuştur. Katılımcıların mülakat sorularına verdikleri yanıtlarla oluşturulan bulgular, konunun içeriğine uygun bir şekilde tasnif edilerek belirgin temalara dönüştürülmüştür.

4. Bulgular ve Tartışma

4.1. Kadınların Amsterdam'daki Göç Deneyimleri

Kuzey ile güney arasında belirgin bir şekilde ortaya çıkan eşitsizlik, her geçen gün daha fazla insanı daha iyi yaşam koşullarına ulaşma çabasıyla yer değişikliği yapmaya zorlamaktadır. Özellikle dezavantajlı bölgelerde yaşanan ekolojik, demografik ya da politik problemler, insanların başka ülkelere göç etmelerine neden olmaktadır. Bu olağanüstü koşullardaki toplumsal eşitsizliği, kadınlar oldukça derin bir şekilde hissetmektedir (Karabıyık, 2022: 168). Göç olgusu, kadının gündelik yaşamında sağlık, eğitim, çalışma hayatı ve aile içi ilişkileri gibi birçok alanını doğrudan etkilemekte ve önemli problemlerle karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır (Kurtuldu ve Şahin, 2018: 43). Amsterdam'a gelen göçmen kadınların birçoğunun kendisi ve ailesinin daha iyi yaşam koşullarına kavuşmasına destek sunmak gibi bir motivasyona sahip olduğu görülmektedir. Çoğu zaman hem evde hem de çalışma hayatında büyük emekler harcayan kadının toplumsal yaşam içerisinde karşı karşıya kaldığı problemleri, göçmen kadınların daha derinden yaşadığı bilinen bir gerçektir.

Türkiye'nin farklı kentlerinden Amsterdam'a göç sürecinin oldukça geniş bir zaman diliminde gerçekleştiği araştırmalarda görülmektedir. Avrupa'ya yapılan göçler arasında ilk sıralarda yer alan Hollanda, yaklaşık 60 yıldır Türkiye'den gelen insanlara ev sahipliği yapmaktadır. Yapılan görüşmelerde katılımcılar tarafından Hollanda/Amsterdam'a ilk göçlerin ne zaman gerçekleştiği ve o dönemde işçi göçmenlerin nasıl seçildiği şu ifadelerle dile getirilmiştir:

“Bu sene Hollanda göçünün 60. yılını kutladık. Babam 17 yaşında Fransa'ya geliyor. Sonra 1974'te akrabaları Amsterdam'da olduğu için diyorlar sen en iyisi bizim yanımıza gel. O yıl buraya yerleşme kararı alıyor.” (G12, Lise mezunu, dernek başkanı, 54 yaşında)

“Babam ilk nesillerden. İlk nesillerde gücü yerinde olan sağlıklı kişileri seçmişler. Babam işte bu seçilenlerden (işçi olarak çalışabilecek yeterliğe sahip) olduğu için oturum almış. Hollanda bunları seçtiği için resmi gelmişler.” (G13, Ortaokul mezunu, ev hanımı, 55 yaşında)

Göç sürecinin ilk dönemlerinde gelip Hollanda'ya yerleşen göçmenlerin sonradan gelenlere göre daha kolay yer bulduğu görülmektedir. Zaman içerisinde göçün daha kitlesel ve plansız bir boyut kazanmasıyla birlikte Avrupa ülkelerinde göçmenler konusunda daha sıkı politikalar uygulanmaya başlanmıştır. Türkiye'den Hollanda'ya giden göçmenlerin bir kısmının yasal olmayan yollarla gittikleri ya da yasal yollarla gidip orada oturum, vatandaşlık ya da resmi izin almadan kaldıkları görülmektedir. Ev Hanımı olan 59 yaşındaki katılımcı bu süreci şöyle dile getirmektedir:

“Eşim benden önce gitmişti. O dönemde eşimin kardeşi Hollanda'daydı. Bana ve kızıma istek (davetiye) gönderdi. 45 gün vize verdiler bize. İşte geldik burda da yakalanmadık. Bize burda (Hollanda'da) hiçbir şey demediler. Siz göçmensiniz burda kalamazsınız. Git de demediler, yerleş kal da demediler. Kaçak kaldık.” (G3, İlkokul mezunu, ev hanımı, 59 yaşında)

Göçmenlerin göç sürecinde aile birleşimi yoluyla Türkiye'de yaşayan ailelerini ya da evlilik yoluyla yeni aile kurarak eşlerini Amsterdam'a getirmeleri sık başvurdukları bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Amsterdam'da yaşayan göçmen nüfusun artışında önemli bir yer tutan bu yöntem, kente gerçekleşen göç sirkülasyonunu sürekli canlı tutmaktadır. Bir siber güvenlik şirketinde çalışan katılımcı, babasının ülkeye yerleşmesini ve aile birleşimiyle gelişlerini şu şekilde ifade etmektedir:

“Babam 2000'lerin başında buraya turist olarak gelip daha sonra oturma vizesi aldı. Oturma vizesi aldıktan sonra bizi buraya getirmek istedi. Ben 18 yaşındayken annem ve erkek kardeşimle buraya göç ettik. Aile birleşiminden geldim.” (G7, Lisans mezunu, siber güvenlik şirketi, 31 yaşında)

Katılımcılarla yapılan görüşmelerde çoğu zaman erkeğin daha önce Amsterdam'a yerleştiği görülmektedir. Genel olarak iş yaşamına eklenmek ve mütevazı da olsa yaşanılabilir bir hayat standardı oluşturduktan sonra eşini ve çocuklarını yanına almayı tercih ettiklerini ifade etmişlerdir.

“Babam 1990'larda tek başına Hollanda'ya çalışmaya gelmiş. Daha sonra ben 7 yaşındayken annemle beraber buraya geldik. Amcamın davetiyesi üzerinden buraya geldik. Bi kaç sene sonra da abim geldi.” (G2, Yüksek lisans, psikolog, 29 yaşında)

Küreselleşen dünyada, göçün de bir süreklilik içerisinde devam edeceğini göz önünde bulundurarak çok uluslu ve aynı zamanda çok kültürlü devletlerde yaşamının kaçınılmaz olacağı kabul edilmelidir (Gündüz, 2020: 397). İnternet ve iletişim ağlarıyla sarmalanan, bilginin, işgücünün, ulus-aşırı şirketlerin pragmatik politikalarının sınırların ötesine taşındığı günümüzde, insanların da yer değiştireceği gerçeği karşısında durmak neredeyse imkânsız hale gelmektedir. Türkiye'den Avrupa'ya yapılan göçlerde Almanya, Hollanda, Fransa, Avusturya gibi ülkelerin birbirine sınırının olması, Avrupa ülkeleri arasındaki yer değişikliğini mümkün ve nispeten daha kolay hale getirebilmektedir. 25 yaşındaki katılımcı, ailesinin Türkiye'den Almanya'ya ve Hollanda'ya gelme sürecini şöyle dile getirmektedir:

“Babam 17 yaşındayken Almanya’ya göç etti. Orda babaannem hemşire olarak çalışıyordu. Orda okudu, okuduktan sonra amcam aynı anda Hollanda’ya göçmüştü o an baya işçi arıyorlardı. Öyle Almanya’dan Hollanda’ya geçti ve burda kaldı.” (G6, Yüksek lisans, stajyer, 25 yaşında)

Türkiye’den Hollanda’ya göç eden kadınların yer değişikliğinin etkilerini daha derinden hissetmeleri göçün muhtemel sonuçları arasındadır. Göç sürecine genel olarak sonradan dahil olan kadın, entegrasyon sürecinde de önemli problemlerle karşı karşıya kalmaktadır. Toplumsal uyum problemi, dil ve eğitim yetersizliği, psiko-sosyal baskılar göçmen kadının dezavantajlı durumunu daha belirgin hale getirmektedir (Şeker ve Uçan, 2016: 210).

4.2. Sosyal Yaşama Dâhil Olmada Dil/Kültür Bariyeri

Göçmenlerin göç ettikleri yerdeki uyum süreci yaş, süre, öz kültürüne bağlılığı, herhangi bir ayrımcılığa maruz kalıp kalmaması, dil ve din gibi değişkenlere bağlı olarak şekillenmektedir. Bu değişkenler uyum sürecini olumlu ya da olumsuz açıdan etkileyebilmektedir (Saygın ve Hasta, 2018: 330). Günümüzde kadın göçmen nüfusundaki artış, göç edilen yerdeki toplumsal yaşam içerisinde kültürel uyum, dil, sosyal ve maddi problemlerin artmasına neden olmaktadır. Toplumsal uyum sürecinde yaşadıkları sıkıntılar ve çalışma şartlarının zorluğu da bazı psiko-sosyal problemleri ortaya çıkarmaktadır (Tuzcu ve Ilgaz, 2015: 64).

Göç sürecinde yaşanan önemli dezavantajlardan biri de kırsal kesimden gelen göçmenlerin yaşadıkları problemlerdir. Göç ettikleri yerin küçük ve uyumlu yaşam biçiminden kültürel, dini, tarihi ve dilsel olarak farklılıklar taşıması, entegrasyonu zorlaştıran hususlar arasında yer almaktadır. Özellikle göç alan ülkelerin adaptasyon süreciyle ilgili eksik ve tek taraflı politik düzenlemeleri, toplumsal bütünleşmeyi zorlaştırırken (Koca, 2021: 145) göçmenleri de kentin belirli bölgelerinde yoğunlaştırmakta ve günlük alışveriş, sosyalleşme ve etkileşim ağlarını sınırlandırmaktadır.

Hollanda’daki göçmenlere bakıldığında birçoğu maddi ihtiyaçlarını kasap, manav, market ya da fırın işiyle ilgilenen hemşehri ya da köylülerinden karşılamaktadır. Yabancı olarak yaşadıkları ülkede manevi olarak bu sürece dâhil olurken kendi ana dilleriyle iletişim kurmaktadırlar. Gündelik yaşam bu ağ içerisinde şekillendiğinden genel olarak yaşadıkları ülkede kültürel etkileşimin sınırlı hale geldiği görülmektedir (Özgürel, 2019: 237).

Hollanda’da yaşayan Türklerin eğitim seviyesi de kuşaklara göre farklılık taşıyabilmektedir. Anavatanında yeterli düzeyde eğitim almamış birinci kuşak Türklerin burada da yaptıkları işlerden dolayı üst düzey eğitim almadığı görülmektedir. İkinci ve üçüncü kuşak göçmenler daha iyi bir eğitim derecesine ulaştığından ilk gelenlere göre ilerleme göstermişlerdir (Cebe, 2021: 107). Amsterdam’a göç eden kadınların geldiklerinde yetişkin olmuş olmaları ya da eğitimlerini Türkiye’de almaları, dil öğrenme süreçlerini sekteye uğratmıştır. Görüştüğümüz ev hanımı katılımcının açıklamaları bu durumu daha ayrıntılı bir şekilde ortaya koymaktadır.

“Ben Hollandacayı öyle fazla bilmiyorum. Bazısını anlıyorum ama bilmiyorum. Çarşıya pazara gittiğimde elimle anlatıyorum. Gösteriyorum mesela. En çok da burda Türkler çok olduğu için onlar yardımcı oluyor. Her yerde Türk doktoru olsun büyük yerlerde çok okumuşlar yerleşmişler. Çok yardımcı oluyorlar.” (G3, İlkokul mezunu, ev hanımı, 59 yaşında)

Temel iletişim aracı olarak dili etkin bir şekilde gündelik yaşamda kullanabilme becerisi, doğal olarak sosyo-kültürel alanları da olumlu yönde etkilemektedir. Dili temel düzeyde bilmek ile o dile birçok yönüyle hâkim hale gelerek etkileşim sürecini yönetebilmek, uyum sürecinde oldukça belirleyici bir rol oynamaktadır.

“Çocukken geldiğimiz için Hollandacam çok güzel. Yani zaman zaman insanlara tercümanlık da yaptım. Yani o boyutta diyim. Bizim bakış açımız çok farklı. Birileri geldi burada kendini sadece işe verdi. Paranın peşine düşerek para hesabı yaptı. Ama biz ailecek biliyorduk ki eğer sen burda yaşıyorsan ilk yapılacak şeyin Hollandaca öğrenmek olduğunun farkındaydık.” (G13, Ortaokul mezunu, ev hanımı, 55 yaşında)

Göç sürecinde entegrasyonun boyutunu şekillendiren önemli hususlardan biri de göçmenin yaş durumudur. Görüşme yaptığımız katılımcı Hollanda’da kır kökenli ve dezavantajlı göçmen kadınlara yönelik çalışmalar yürüten bir dernekte yöneticilik yapmaktadır. Hollanda’ya geldiği dönemde yaşının nispeten daha büyük olmasının ve burada temel eğitim almamasının dil öğrenme sürecini nasıl etkilediğini şu sözlerle dile getirmektedir.

“Mesela benim yazı dilim yok. Örneğin, adımlı adresimi sokağımı şunu bunu yazabiliyorum. Ama yazı dili başkadır. Hani ben şimdi Hollandalılara göre sokak dili konuşuyorum belki. Niye eğitimim olmadığı için sokak dili. Çocuklarımla da ben mesela Hollandaca konuşmuyorum. Çocuklarım kendi aralarında Hollandaca konuşuyorlar. Çünkü niye onların seviyesinde değilim.” (G12, Lise mezunu, dernek başkanı, 54 yaşında)

Göç edilen yerde kalma süresi, yaş ve eğitim gibi hususlar dil öğrenme sürecinde etkili olsa da uyum sürecinde göçmenin motivasyonu oldukça önemli hale gelmektedir. Birinci kuşak göçmenlerden olmasına rağmen Hollandacayı tam olarak öğrendiğini belirten ilkokul mezunu emekli katılımcı, dil öğrenme sürecini anlatmaktadır:

“Hollandaca bana çok büyük katkılar sundu. Çocukken evet hayırdan başlayacaksın tabi ki. Çünkü hiç dil bilmiyorsun. Ama ben bir senenin içerisinde Hollandacayı baya bi çözmüştüm. Bizim bir Hollandalı arkadaşımız komşumuz vardı. O bize dil öğrenmemizde yardım etti. Kapı, pencere, kaşık öyle şeylerle başladık tabi ki.” (G5, İlkokul mezunu, emekli, 69 yaşında)

Dil, bireyin geçmişini terk edip yeni bir seçim yaparak kopabileceği bir alan olmanın ötesinde konumlanmaktadır. Geçmişten deneyimlenen bilgi, dil ve kimlik anlayışı ve bunlardan özümşenen miras kolayca bırakılmadığı gibi belli bir aidiyeti ve evinde olma duygusunu inşa eder (Chambers, 2005: 39-40).

“Dil kursuna gittiğim okulda eğitime başladım. Hem dil yönünden gelişmemi sağladı onun yanında Hollanda kültürünü ve eğitim sistemini öğrenmeme çok etkisi oldu. Arkadaşlar edinmeme çok faydası oldu. Çünkü buraya gelmemde, göç etmenin en zor kısımlarından birinin sosyal hayat olduğunu düşünüyorum. O yüzden arkadaş edinmektir bi çevre edinmektir bu konuda çok yardımı oldu.” (G7, Lisans mezunu, siber güvenlik şirketi, 31 yaşında)

Göçmenlerin göç ettikleri ülkenin dilini tam ve etkili bir şekilde öğrenmeleri toplumsal yaşama adaptasyon süreçlerini oldukça kolaylaştırmaktadır. Daha iyi iş imkânlarına, eğitim, sağlık ve diğer sosyal alanlardaki haklara ulaşabilmek açısından dil, en önemli gerekliliklerden biridir (Yücedağ, 2022: 130). Psikolog olan katılımcı, dil ve eğitim sayesinde elde ettiği imkânları dile getirmektedir.

“7 yaşında geldim buraya. Bir senede öğrendim dili. Şimdi de anadilim gibi konuşuyorum. Eğitimin bana katkısı çok oldu. İstedğim mesleği yapıyorum şu an. İstedğim pozisyondayım.” (G2, Yüksek lisans, psikolog, 29 yaşında)

Göç sürecinin ortaya koyduğu sonuçlardan biri de sosyal adaptasyonun genel olarak birinci kuşakta yeterli düzeyde başarılı olmadığıdır. Göç eden ailelerde ebeveynlerin dil öğrenme ve sosyal hayata uyum sağlama süreçleri, çocuklara göre çok daha zorlu bir hal alabilmektedir. Özellikle göçle gelen çocukların ebeveynlerine göre daha kolay adapte oldukları, sosyal yaşama aktif katılım gösterdikleri, dili doğru ve etkili bir şekilde kullanabildikleri ve iletişim becerilerini geliştirebildikleri görülmektedir.

“Ben normal Hollandalı gibi okudum. İlkokul, ortaokul, lise sonra da üniversite. Her şey normal geçti. Burdaki kurallara göre üniversite zamanım 2017’de başlamıştı. Hukuk okudum işte. O bitti şükür şimdi de yüksek lisans okuyorum. Biz okuduğumuz için daha şanslıyız. Annemiz babamız buraya doğuştan gelmediği için o zaman okumamış oluyorlar. Meslek konusunda da zorlanıyorlar. Bizim nesilde daha çok okuyoruz. Üniversiteye gidiyoruz. O yüzden bizden hani beyaz yakalı derler ya öyle meslekler çıkıyor. O yüzden çok şanslıyız.” (G1, Lisans mezunu, avukat, 26 yaşında)

Kültürel açıdan bakıldığında yerleşimcilerin (göçmenlerin) genel olarak dillerini ve anavatanlarının kültürel dokusunu birkaç kuşak boyunca muhafaza ettikleri görülmektedir (Castles ve Miller, 2008: 20). Özellikle Türkler heterojen bir yapıda olmalarına rağmen devleti tanımlarken toprak odaklı bir bakış açısı geliştirmektedirler. Örgütlenmeleri, katılımları ve mobilizasyonları da bu aidiyetlerinin çeşitliliği olarak ortaya çıkmaktadır (Kastoryano, 2007: 67).

İnançlarından dolayı önyargıya ve reddedilmeye karşı savunmasız hale gelen Türkler, Avrupa bağlamında Türk ve Arap dünyasında olmadığı kadar örgütlenebilme ve işlevsel olabilme özgürlüğünü elde edebilmektedirler (Tiwari, 2024: 1219). Türk gurbetçiler Avrupa’ya yerleştikten sonra aile kurma süreçleri, çocuk sahibi olmaları ve hemşehrilerini de yanlarına almalarıyla birlikte Avrupa kentlerinde oldukça yoğun bir nüfusa sahip olmuşlardır. Zamanla artan nüfuslarıyla birlikte gurbette çoğunluğa karşı bir arada kalmak, ötekileştirilmeye karşı sağlam durabilmek ve kültürlerini

sürdürebilmek amacıyla dernekleşmeye girişerek bu dayanışmayı sistematik hale getirmişlerdir (Aksoy, 2019: 103-104). Hollanda’da yaşayan Türk göçmenlerin çoğu zaman bir arada ve dayanışma içerisinde oldukları görülmektedir. Bu durum birinci kuşağın camilerde veya kadınların bir araya gelerek oluşturdukları dayanışma ağlarıyla gerçekleşirken yeni kuşağın bunu sivil toplum örgütleriyle ya da iletişim ağlarıyla daha sistematik bir şekilde gerçekleştirebildikleri görülmektedir.

“Birlikte bayramı kutlarız. Mezarlığa ziyarete gidiyoruz. Burda Türk Mezarlığı satın aldık. Kermese gideriz gelirlerini cami için kullanırız. Bizim Hollanda’da Kur’an’a çok ilgi var. Çok hafız çıkıyor çocuklardan.” (G11, İlkokul mezunu, işsizlik maaşı, 57 yaşında)

“Üniversitede öğrenci derneği vardı Türklere özel. O bana şahsen iyi geldi. Çevren Türk dolu. Seni anlayan insanlar dolu. Ben ailemde üniversite okuyan ilk insandım. O yüzden üniversite nedir bilmiyordum. Ordaki arkadaşlar çok yardımcı oldu. Onlarla da hala irtibattayız. Onun dışında hani farklı nesiller mesela erkekler camiye gider. İşte dedem felan çok camiye gider. Kadınlar aralarında çok toplanır. Her yerde Türk Türk’ü bulmaya çalışıyor.” (G1, Lisans mezunu, avukat, 26 yaşında)

Hollanda’da göçmen kadınlar 90’lı yıllara kadar kadın eşitliğini, kurumsal mekanizmalarla yürüterek gündelik yaşamda etkin bir rol almışlardır. Kadınlar iş piyasasında, sosyal ve siyasal alanlarda göçmen kimliğiyle birlikte yaşamını etkin bir şekilde yürütmüş ve yurttaşlığı biçimlendiren mücadelelere de aktif bir şekilde dâhil olmuştur (Öztan, 2010: 44). Yaptığımız görüşmelerde kadın katılımcıların birçoğu toplumsal yaşama tutunmalarında rol oynayan önemli hususlar arasında Hollanda’daki kadın politikaları olduğunu belirtmişlerdir. Kadına karşı toplumsal cinsiyet eşitsizliğini önlemeye yönelik tedbirlerin ve sunulan desteklerin, göçmen kadınları da olumlu açıdan etkilediği görülmektedir.

“Burada kadınlara karşı çok saygılıdırlar. Kadınlara öncelik verirler. Bir kadın olarak sen nasıl uygun görürsen tavrını öyle gösterebilirsin. Tamam derler ve seni hoş karşılarlar.” (G10, Önlisans mezunu, malulen emekli, 54 yaşında)

Hollanda’da cinsiyet eşitliğinin sorumluluğu Milli Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı’na aittir. Bu birimin amacı cinsiyet eşitliğini sağlamaktır. Toplumsal cinsiyetin yerleşik hale gelmesi ve uygulanan iyileştirici mekanizmalarla cinsiyete duyarlı bir sistem inşa edilmeye çalışılmaktadır (<https://www.ohchr.org>). Hukuki açıdan da kadın ve erkeklere yönelik eşit muamele yükümlülüklerini yerine getirmeye çalışmaktadır. Eşit muamele görmeyenler ya da haksızlığa uğradığını düşünen kişiler adli mercilere başvurabilmektedir (Martin, 2008: 48). Kadınların birçok ülkede yaşadığı problemler, çoğu zaman kronik bir boyuta dönüşmektedir. Kendi ülkesinde ya da başka bir ülkede olması, maruz kaldığı toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldırmasa da bazı ülkelerde uygulanan düzenlemeler nispeten kadınların lehine olabilmektedir. Kadınlara, özel ve kamusal alanlarda sunulan hukuki ve toplumsal destek, onları gündelik yaşamda daha güçlü hale

getirebilmektedir. Ev Hanımı katılımcı, Hollanda'da kadına yönelik uygulanan politikalarla ilgili memnuniyetini şu şekilde ifade etmektedir:

“Burdaki kadın hakları bana göre hiçbir ülkede yaşanmıyor diyebilirim. Hak olarak bir şey olduğu zaman kadın öncelikli. Ben bazen kadın olarak iyi ki Hollanda'dayım dediğim oluyor. Burda kadın olarak rahatlığı tattık biz.” (G13, Ortaokul mezunu, ev hanımı, 55 yaşında)

Görüşme yapılan katılımcıların bazıları (G1, G2, G5, G7, G10, G13) memnuniyetini yukarıda belirtildiği şekilde ifade etse de Hollanda'da yapılan bazı araştırmalar, batılı olmayan göçmen kökenli kadınların (ikinci nesil göçmenler dâhil), sosyo-ekonomik açıdan birtakım zorluklar yaşadıklarını göstermektedir. Araştırmalar, göçmen kadınların çoğunlukla işsiz olduğunu, ekonomik olarak bağımsız olmadıklarını ve iş aramaktan caydırılmış hissettiklerini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte göçmen kadınların ortalama sağlık hizmetleri maliyetinin daha yüksek olduğu ve eğitim düzeylerinin de diğer kadın vatandaşlardan düşük olduğu ortaya çıkan sonuçlar arasındadır (Koopmans vd., 2022: 3).

4.3. Dini Kimlik ve Yabancı Düşmanlığı

Hollanda'nın temel uyum politikalarındaki çokkültürlülüğün, günümüzde yerini asimilasyonist eğilimlere bıraktığı görülmektedir. Uluslararası gelişmelere paralel olarak şekillenen ülke, göç ve sosyal politika alanında neoliberal bir çizgiye doğru geçiş yapmaktadır (Kolbaşı Muyan, 2019: 178). Ekonomik açıdan çıkarların çatışması, önyargılar, hukuki düzenlemeler, kurallar, gelenekler ve teamüller, göçle gelen insanlar ile göç edilen yerdeki insanlar arasında sağlıklı iletişimin kurulmasına engel oluştururken (Alpago ve Alpago, 2021: 99) hükümetlerin göçmen politikaları da gündelik dili yeniden inşa etmektedir.

“Günlük hayatta zaten küçük şeyler oluyor. Çocukluğumda ben hep ikinci planda durdum Hollandalılardan. Ortaokulu çok yüksek bir puanla tutturdum. Ama orda sırf zengin ve Hollandalı çocuklar vardı. Hepimiz yaşamışızdır yani. Her zaman sınıfın yabancısısın, sınıfın Türk'üsün. Ne bileyim şuan şirkette de mesela çok Müslüman yok o yüzden her zaman farklısın kendini ispat etme hissi duyuyorsun.” (G1, Lisans mezunu, avukat, 26 yaşında)

Hollanda'da, Türk kökenli gençler işgücü piyasasında kendi başlarına mesleki davranış ve işyeri etiği konusunda, beceri veya ideal durumda eğitim sunan benzer bir çıraklık eğitimi olmadan bir yer bulmak zorundadırlar (Crul ve Schneider, 2009: 6). Katılımcılarla yapılan görüşmelerde bazılarının iş bulma, staj ya da eğitim süreçlerinde ayrımcılığa maruz kaldıkları görülmektedir.

“Üniversite dönemi idi. Staj arıyordum. Her gün bir yere mektuplar, e mailer gönderiyordum. En kısa zamanda staj bulmam gerekiyordu. Yine bir yere başvuru yaptım. Onlarda geri cevap verdi. Ve dedikleri de şu: biz bir Katolik organizasyonuz ve sen hani baktığımızı göre cv'nden gördüğümüze göre sen Katolik değilsin. Hani o yüzden bizimle çalışamazsın. Bunu resmen e mailde bana yazdılar.” (G2, Yüksek lisans, psikolog, 29 yaşında)

Göçmenler sınıfsal konumlarıyla birlikte dinsel ve etnik kimlikleriyle de özellikle iş bulma sürecinde ayrımcılığa uğrayabilmektedirler (Kaygalak, 2009: 22). Katılımcı, göçmenlerin iş bulma sürecinde yaşadıkları ayrımcı politikaları şu şekilde dile getirmektedir:

“Biz göçmenleri alıp ta başköşeye koymuyorlar. Diyelim ki Hollandalının adı Hans benim de Ayşe ya da Fatma. İkimizin diploması da aynı. Baktığın zaman aynı kariyerdeyiz. O Hans’ı işte önceliyor. Beni yapmıyor. Onlar her zaman öncedir. Bu iş alanında hep öyledir. Okullarda da daha çok yabancıları yabancılar okuluna veriyorlar. Amsterdam’daki Mahallelerde bile görürsün ki hani Türkiye’de getto mahallesi deriz ya. Burda da var.” (G12, Lise mezunu, dernek başkanı, 54 yaşında)

Avrupa’da gündelik yaşamda konu olan ve çoğu zaman sıradan bir haber niteliği taşıyan İslam karşıtlığı, Avrupalıların küçümseyici tavırlarını aşarak İslamofobi boyutuna ulaşmakta ve sistemli bir ötekileştirme politikasına dönüşebilmektedir.

“Daha 1,5 ay oldu başörtüsü takmıştım. Yani istiyordum, daha çok İslam şeylerini dinliyordum. Sonra birden yaptım (başörtüsü taktım). Taktıktan sonra çok fark gördüm. Daha çok Hollandalılardan gördüm. Mesela Müslümanlar daha çok selam veriyordu. Ama bi dükkâna falan girince Hollandalılar çok bakıyordu. Normalde selam verenler şimdi vermiyordu.” (G9, Mesleki ortaöğretim-MBO, sekreter, 33 yaşında)

Katılımcı, başörtüsünden dolayı toplumun kendisine bakış açısını dile getirirken bazı şirketlerinde farklı ülkelerden insanları sembolik düzeyde de olsa bünyelerinde istihdam edip ayrımcı bir politika izlemediklerini göstermeye çalıştıklarını ifade etmiştir.

“Ben başörtülü olduğum için uzaktan okunuyor Müslüman olduğum. Ben hep şeyi kıyaslarım. Ablam başı açık, renkli gözlü. Müslüman gibi gözüküyor. Biz yan yana yürüdüğümüz zaman bana çok farklı davranırlar ablama çok farklı davranırlar. İşte mağaza da diyim açık alanlarda orda çok şey yapılır. Ya da işe müracaat edersin ismin Müslüman bir isim olur ordan puan kırarlar. Ya da seni kullanırlar o da komik bir durum. Hani şirketi sırf biraz renklendirmek için. Bir tane Müslüman alırlar bir tane esmer (siyahi) alıyorlar öyle diyim. Bir tane Asya’dan birini alıyorlar. Güya biz renkli bir şirketiz. Herkesi kabul ediyoruz gibisinden. Öyle de pozitif ırkçılık diyorlar ona ve öyle alıyorlar.” (G1, Lisans mezunu, avukat, 26 yaşında)

Batıcılar İslami gelenekleri medeniyetin karşısındaki engel olarak anlamlandırırken aynı zamanda Müslüman kadın için de bunun sınırlayıcı bir durum olduğunu savunmaktadırlar (Göle, 2008: 58).

“Beni inançlarımdan dolayı dışlayan olmadı. Ama önceleri işyerimde tartışma oluyordu. Hani sen niye Müslümansın. Niye tövbe haşa Allah’a inanıyon. Hani Allah’ı biz görmüyoruz niye inanalım gibi. Hazreti İsa dururken hani ona inanmak varken.” (G4, Önlisans mezunu, muhasebeci, 34 yaşında)

Göçmen entegrasyonundaki başarısızlığını bahane ederek göçmen politikalarında daha katı bir tutum sergileyen Hollanda, diğer Avrupa ülkelerine benzer şekilde siyasi saiklerle hareket etmektedir (Cebe,

2021: 62). Klinik Psikolog olan katılımcı, Hollanda’da yükselmeye başlayan göçmen karşıtlığını şu ifadelerle dile getirmektedir:

“Geçenlerde bir şey gördük. Çok racist (ırkçı) Hollandalı, Faslı birini öldürüyo ve komşuları şey yapıyorlar. Yok işte çok iyi birisiydi (Faslıyı öldüren Hollandalı için) falan. Hollandalının instagramına baktığın zaman Müslümanlar işte şöyle böyle olmalı diye yazmış. Şu an üç kişiden birisi Wilders’a (ırkçı parti) oy verdi. Düşündüğün zaman Hollanda’daki üç kişiden biri. Dolayısıyla geleceği pek parlak bulmuyorum yani, korkutucu.” (G8, Yüksek lisans, klinik psikolog, 33 yaşında)

Yabancı karşıtlığı, siyasal zeminde sürekli artan bir konu haline gelmektedir. Avrupa’nın neredeyse tamamına yayılan sağ siyaset, yabancı karşıtlığı politikasını işlerken göçmenleri merkeze alan bir siyaset gütmektedirler. Hollanda’da Geert Wilders’in öncülük ettiği Özgürlükler Partisi (PVV), Fransa’da Ulusal Cephe’nin (FN) politikaları, İtalya’da Kuzey Ligi Partisi (NL) gibi partiler yabancı karşıtlığı ve göçmen politikalarını oldukça yoğun bir şekilde işlemektedirler (Değirmenci, 2011: 45).

“Eskiden siyasi gelişmeleri daha çok takip ediyordum. Bu aralar çok ırkçı bir parti başa geldi. Yani Hollanda’nın en ırkçı partisi seçimleri yeni geçenlerde. Nefret ediyorlar Müslümanlardan. O yüzden elinden geleni yapmaya hazırlar bu ara. Bakalım hayırlısı.” (G1, Lisans mezunu, avukat, 26 yaşında)

Katılımcılarla yaptığımız görüşmelerde genel olarak yaşadıkları zorlukları, ötekileşme deneyimlerini ve bir yabancı olarak toplumsal yaşama adaptasyon süreçlerindeki problemleri dile getirmişlerdir. Sahada belirginleşen olumsuzluklar daha çok gündeme taşınsa da göçmenlerin birçoğunun Hollanda’da yaşama motivasyonunun yüksek olduğu görülmektedir. Eğitimle elde edilen olanaklar, ekonomik olarak hem orada hem de memleketlerinde yaptıkları yatırımlar, yaşam standartları ve kadın hakları gibi hususlarında olumlu yönde ön plana çıktığı görülmektedir.

“İnsanların (Hollandalıların) yaşlılara, çocuklara karşı saygıları aşırı derecede iyi. Mesela bir otobüse biniyorum. Otobüste sana hemen yer veriyorlar. Bir trafikten geçerken, karşıdan geçerken seni bekliyorlar. Öyle hemen gitmiyorlar. Ama saygıları var. Şimdiye kadar öyle kötülük gibi bir şey görmedim.” (G3, İlkokul mezunu, ev hanımı, 59 yaşında)

Bir siber güvenlik şirketinde çalışan katılımcı herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmadığını dile getirmiştir. Çalıştığı işyerinde oldukça uyumlu bir birlikteliğin olduğunu şu ifadelerle belirtmiştir:

“Tek yola çıkabileceğim örnek iş yerim, Hollandalı şirket. En çok orada Hollandalılarayım. Dini, inanç konusunda çok tartışmalarımız oldu ama bu aşağılamak veya küçük görmekten ziyade meraklı tavırlar. Oruç tuttuğum sürede vs. çok destekçilerdi mesela. Benim yanımda yemek yememeye falan dikkat ediyorlardı.” (G7, Lisans mezunu, siber güvenlik şirketi, 31 yaşında)

Hollanda, göçmenlere karşı uyguladığı çok kültürlülük temelinde entegrasyon politikasının başarısızlığa uğradığı gerekçesiyle daha katı ve sınırlayıcı bir politika izlemeye başlamıştır. Ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan dezavantajlı durumu ortadan kaldırmak amacıyla aile göçünü kısıtlamaya ve göçmenlere Hollandaca öğrenmeleri yönünde zorlayıcı bir tutum sergilemeye

çalışmaktadır. Zaman içerisinde dil öğrenme süreci başarıya ulaşarak sosyal, kültürel ve ekonomik olarak etkileşimi arttırmış olsa da okullarda anadil öğretiminin sınırlandırılması ya da kaldırılması, işyerlerinde Türkçe konuşmanın yasaklanması gibi uygulamalar yeni bir takım problemlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Yaman Kahveci, 2018: 61-62).

4.4. Kuşaktan Kuşağa Dönüşen Gelecek Tahayyülleri

Kentlerin sahip olduğu ve bireyi de içine alan fiziksel durum, bir olgu olarak kalmadığı gibi aynı zamanda ürettiği ilişkiler ağıyla da yeniden yapılanmanın ve üretimin önünü açmaktadır (Bağlı ve Binici, 2005: 29). Türklerin göç süreci boyunca her kuşakta yeni bir aşama kat etmeleri adaptasyonun kuşaklar arası değişimini de göstermektedir. Göçmenler her dönemde farklı problemlerle ve yabancı olmanın ötekileştirici duygusuyla karşı karşıya kalmış olsalar da yeni nesille birlikte, dilsel ve kültürel açıdan yeni bir temsil biçiminin ortaya çıktığı görülmektedir (Canoğlu, 2023: 59).

“Bizim babalarımız Hollanda’ya gidelim, bir ev parası kazanalım bir iki bir şeyler alalım dönelim diye gelmişler. Ve gördük ki hepsi bunu başaramadı. Kimisi hastalandı gitti. Kimisinin cenazesi gitti. Ben ikinci nesildim. İkinci nesil olarak birinci neslin yanlışlarını biz yapmamaya çalışıyoruz. Benden doğanlarda benim yanlışımı görerek doğruyu yapmaya çalışacaklar. Düşün ki benim üç tane çocuğum var burada. Biri evlendi. Öbürleri de evlenecekler. Meslekleri burda, eğitimleri burda. Ben geri dönüşü düşünmeye bile korkuyorum. Onları bırakıp Türkiye’ye yerleşmem.” (G13, Ortaokul mezunu, ev hanımı, 55 yaşında)

Uzun yıllar boyunca anavatanlarına duydukları özlem, göçmenlerin memleketlerine dair duygusal bağlarını diri tutsa da yıllar içerisinde emekleriyle inşa ettikleri yaşamın imkânlarından vazgeçmenin kolay olmadığı görülmektedir. Hollanda’ya göç ettiği süreçte yetişkin olan kadınların, adaptasyon süreçlerinde eksiklikler olmasına rağmen zamanla büyüttükleri çocuklarının aynı toplumun birer parçası haline gelmesi ve orada kök salması bu aidiyet bağını güçlendirebilmektedir.

“Ya ben illaki vatanım. Doğduğum büyüdüğüm. Ben 12-13 yaşına kadar Türkiye’de büyümüşüm. Türkiye seni çekiyor mu evet çekiyor. Türkiye’ye tatile gitmek istiyon mu istiyom. Orda benim uzaktan da olsa akrabalarım var. Onları görmek istiyom. En azından diyorum ya bi Türkiye’min havası. İster istemez isteniyor. Ama benim çocuklarım, benim kızım 48 yaşında, oğlum 45 yaşında, benim torunlarım 15, en küçüğü 9 yaşında. Bu saatten sonra onlar Hollanda’ya temellerini attılar. Zaten %80 Türk çocukları, burda doğup büyüyenler temellerini buraya attılar. Ha tatil amaçlı gidebilirler. Benim annem babam da burdaydı. Ama ikisi de rahmetli oldu. Hep derlerdi ki kızım biz uçağın üstünde geldik altında bagajında da gidecez.” (G5, İlkokul mezunu, emekli, 69 yaşında)

Kitle iletişim araçlarına erişimin kolaylaşması, ulaşımın daha hızlı bir boyut kazanması göçmenlerde de önemli değişimler yaratmaktadır. 2000’li yıllardan itibaren başka bir ülkeye giden göçmen hem anavatanıyla hem de göç ettiği ülkeyle bağlarını canlı tutmaya çalışmaktadır. Göç ettiği ülkede kalıcı

olmasına rağmen anavatanına belli dönemlerde gitmekte, maddi yatırımlar yapmakta ve etkili bir sosyal ilişki ağı yaratmaya çalışmaktadır (Şahin Kütük, 2017: 88). Malulen emekli olan katılımcı, geleceğe dair planları arasında kesin dönüşün olmadığını dile getirirse de belli dönemlerde Türkiye'ye gitmek istediğini de belirtmiştir.

“Kesin dönüş düşünmüyorum. Böyle 6 ayda 3 ayda Türkiye'ye giderim. Biz Türkiye'de biraz zor yaparız. Hollanda bizim için daha değişik. Ablam belki gelir ama ben düşünemiyorum. Çocuklar burada. Türkiye'ye alışamam. Burası daha iyi, rahatlık var. Çarşı pazara gidiyorum. Mesela gece 12'de ablamdan eve rahat gidebilirim. Ama Türkiye'de gidemezsin.” (G10, Önlisans mezunu, malulen emekli, 54 yaşında)

Hollanda'daki Türk göçmenlerin aidiyet duygularıyla ilgili yapılan bir çalışmada, özellikle vasıflı olan göçmenlerin uluslar üstü bir kimlikle özdeşleştiğini göstermektedir. Bu süreç çoğu zaman bir aidiyet duygusunu ortadan kaldırmaktadır (Geurts vd., 2021: 69). Çocuk yaşta Hollanda'ya gelen ve aldığı eğitim ve kültürel etkileşim sayesinde göç sürecinin dezavantajlarını büyük oranda geride bırakan katılımcı, geleceğe dair hayallerini anlatmaktadır.

“Açıkçası dönmeyi pek düşünmüyorum. İşte burda bir işe girdim. Hani buranın sistemini daha yeni yeni öğrenmeye başlıyorum mesela. Hani Türkçemde böyle ileri seviyede değil. Burda evlenmek bir aile kurmak isterim inşallah.” (G2, Yüksek lisans, psikolog, 29 yaşında)

Olağan koşullarda gerçekleşen göçlerin birçoğunun motivasyon noktası ekonomik açıdan daha iyi bir yaşam, kültürel zenginlik ve eğitim gibi hususlara dayanmaktadır. Göçmen bu sürece dâhil olduğunda genel olarak bazı ön kabullerle yola çıkmaktadır. Göç edeceği yere tamamen adapte olamayacağını, dilini ve kültürünü nitelikli bir şekilde öğrenemeyeceğinin farkında olarak bu geçiş sürecindeki belirsizliği göze alabilmektedir. Çocuklarının yeni yere daha kolay adapte olacağı düşüncesi, göçmen kadınların bu sürece katlanmasına katkı sunmaktadır. Katılımcıların genel olarak dile getirdiği noktalara baktığımızda göç sürecinde ilk kuşağın bu dönemi daha zahmetli geçirdiği sonraki kuşakların ise Hollanda'nın toplumsal yaşamına daha etkili bir şekilde tutunduğu yönündedir.

5. Sonuç ve Değerlendirme

Amsterdam'da yaşayan göçmen kadınların toplumsal uyum süreçleriyle ilgili yapılan araştırmada, göçmenlik deneyimlerinin kuşaklara göre farklılıklar taşıdığı görülmektedir. Birinci kuşak kadınların anavatanlarıyla kurduğu ekonomik, kültürel ve duygusal bağlarının devam ettiği anlaşılmaktadır. Bu kuşağın göç merkezindeki gündelik yaşama daha yüzeysel bir şekilde tutunduğu ve genel olarak entegrasyon sürecine eklenemediği görülmektedir. Birinci kuşağın Hollandacayı tam olarak öğrenememesi ve geldikleri dönemde yaşlarının temel eğitim çağına uygun olmaması uyum sürecini aksatan önemli nedenler arasındadır. 2000'li yıllara kadar Hollanda'nın göçmen

politikalarının esnek olması ve çokkültürlülük temelinde ortaya koyduğu kültürel adaptasyon süreci, göçmenlerin yaşamını pozitif yönde etkilemiştir.

Yeni kuşağın göçe ve göçmenliğe dair algılarının farklılıklar taşımasının arkasında, temel eğitimi orada almış olmaları, Hollandacayı anadilleri kadar iyi öğrenmiş olmaları ve gündelik yaşamda Hollanda halkıyla daha yoğun bir etkileşim kurmaları yatmaktadır. Bu kadınların yaşamlarının tamamını ya da önemli bir kısmını burada geçirmiş olmaları köklü bir aidiyet bağına dönüşürken geleceğe dair hayallerinin de yine bu ülkede olduğu elde edilen bulgulardan anlaşılmaktadır. Aldıkları eğitimler sayesinde ülkenin önemli kurumlarında ve etkin yerlerinde çalışmakta ve gündelik hayatı daha çok Hollanda merkezli yaşamaktadırlar. Yeni kuşak daha çok politik olmayan bir yaşam biçimini benimsemiş olsa da gündelik yaşamda karşılaştıkları ya da gözlemledikleri ötekileştirici pratiklerin de farkında oldukları görülmektedir. Çalışma hayatında ya da sosyal yaşamda Müslüman kimliklerinden dolayı gizli/açık bir şekilde dışlanan göçmen kadınların daha çok başörtüsü nedeniyle bu duruma maruz kaldıkları katılımcıların dile getirdikleri hususlar arasındadır. Farklı ülkelerden göç edip Amsterdam'da yaşayan göçmenler arasında Türklerin hatırı sayılır bir nüfusa sahip olması, bir arada olabilme ve örgütlenebilme imkânlarını da arttırmıştır. Birinci kuşak göçmenlerin akrabalık ya da hemşehrilik ilişkileriyle, sonraki kuşakların ise sivil toplum örgütleri ve sosyal medya gibi etkileşim ağlarıyla bu birlikteliği kitlesel boyutlara taşıdıkları görülmektedir.

Amsterdam özelinde yapılan bu çalışmada kadın görüşmecilerle derinlemesine mülakat tekniği kullanılarak toplumsal uyum süreçleri ele alınmıştır. Araştırmada elde edilen veriler dikkate alındığında sonraki araştırmalar için,

- Toplumsal uyum sürecinde erkek göçmenlerin deneyimlerine yönelik araştırmaların yapılması,
- Hollanda'da doğup büyüyen göçmenlerle ilgili kültür, aidiyet, inanç temelli ve geniş ölçekli çalışmaların yapılması,
- Hollanda'nın 2000 sonrası göçmen politikalarıyla ortaya koyduğu düzenlemelerin göçmen karşıtlığı ve yabancı düşmanlığı üzerindeki etkileri ve toplumsal yansımalarıyla ilgili çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Kaynakça

- Aksoy, M. ve Taşkın, F. (2017). Avrupa Birliği'nin Göç Politikası ve Mülteci Sorunu. O. Köse (Ed.) *Geçmişten Günümüze Göç III içinde* (s. 1719-1724). Samsun: Canik Belediyesi Kültür Yayınları.
- Aksoy, F. R. (2019). *Fransa'daki Türk Göçmenler Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*. (Yüksek Lisans Tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Alpago, H. ve Oduncu Alpago, D. (2021). Karşılaştırmalı Bir Analizle Göç ve Entegrasyon: Gurbetçiler ve Suriyeli Mülteciler Örneği. *BEYDER*, 16(1), 95-115.
- Avcu, T. (2020). Avrupa'da Aşırı Sağ'ın Yükselişinin Göç Politikalarına Etkileri: Hollanda Örneği. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(1), 235-247.
- Bağlı, M. ve Binici, A. (2005). *Kentleşme Tarihi ve Diyarbakır Kentsel Gelişimi*. Ankara: Bilimadamı Yayınları.
- Bauman, Z. (2010). *Küreselleşme: Toplumsal Sonuçları*. (A. Yılmaz, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2015). *Akışkan Modern Dünyada Kültür*. (İ. Çapçioğlu ve F. Ömek, Çev.) Ankara: Atıf Yayınları.
- Büyükcoşkun Atsızelti, N. Ş. (2021). *Avrupa'da Göçmen Suçluluğu Üzerine Yapılan Ampirik Araştırmaların Sistematik Derlemesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Canoğlu, H. D. (2023). Toplum, Kültür, Dil Üçgeninde Göçün Yansımaları: Almanya Örneği. *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 14(2), 54-79.
- Castles, S. & Miller, M. J. (2008). *Göçler Çağı Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. (Bal, B. U. ve Akbulut, Çev.) İ. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Cebe, B. (2021). *Hollanda'da Sosyoekonomik Ayrımlar Işığında Türk Göçmenlerin Entegrasyonu*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Medeniyet Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Chambers, I. (2005). *Göç Kültür Kimlik*. (Türkmen, İ. ve Beşikçi, M., Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma Deseni: Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları*. (S. B. Demir, Çev.) Ankara: Eğiten Kitap.
- Creswell, J. W. (2023). *Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*. (Bütün, M. ve Demir, S. B., Çev.) Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Crul, M. & Schneider, J. (2009). Children of Turkish Immigrants in Germany and the Netherlands: The Impact of Differences in Vocational and Academic Tracking Systems. *Teacher College Record*, 111(6), 1-15.
- DEİK. (2024). Hollanda Bilgi Notu. Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu. <https://www.deik.org.tr/uploads/hollanda-bilgi-notu-temmuz-2024.pdf>. Erişim Tarihi: 13.10.2024
- Değirmenci, G. (2011). *Avrupa Birliği Göç Politikası Kapsamında Fransa'nın Göç Politikası*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Faist, T. (2007). Göç-Güvenlik Bağı: 11 Eylül Öncesi ve Sonrası Uluslararası Göç ve Güvenlik. A. Kaya ve B. Şahin (Ed.), *Kökler ve Yollar Türkiye'de Göç Süreçleri* içinde (s.19-40). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Geurts, N., Davids, T. & Spierings, N. (2021) The lived experience of an integration paradox: why high-skilled migrants from Turkey experience little national belonging in the Netherlands. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 47(1), 69-87.
- Göle, N. (2008). *Modern Mahrem Medeniyet ve Örtünme*. İstanbul: Metis Yayınları.

- Gündüz, N. (2020). Hollandalı Göçmen Yazar Murat Işık'tan Bir Göç ve Kültürlenme Romanı: Verloren Grond (Kayıp Toprak). *Folklor/Edebiyat Dergisi*, 26(2), 393-408.
- Harvey, D. (2006). *Sosyal Adalet ve Şehir*. Çev., Morali, M. İstanbul: Metis Yayınları.
<https://allecijfers.nl/migratie-nationaliteiten-geboortelanden/turkije/> Erişim Tarihi: 9.12.2024
<https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Business/Gender/Netherlands.pdf> Erişim Tarihi: 22.06.2025
- Karabıyık, M. S. (2022). *Toplumsal Eşitsizlikler Kesişiminde Afgan Kadınların Uluslararası Zorunlu Göç Deneyimleri*. (Doktora Tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kastoryano, R. (2007). Ulusaşırı Türk Milliyetçiliği: Yurtdışında Yaşayan Türklerin Milliyetçilik Tanımı. A. Kaya ve B. Şahin (Ed.). *Kökler ve Yollar Türkiye'de Göç Süreçleri içinde* (s. 63-81). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kaygalak, S. (2009). *Kentin Mültecileri Neoliberalizm Koşullarında Zorunlu Göç ve Kentleşme*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Koca, Ş. N. (2021). Fransa'da Türk Diasporası. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 140-162.
- Kolbaşı Muyan, G. (2019). Hollanda Göçmen Entegrasyonu Politikaları: Liberalizmden Neoliberalizme. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 9(1), 177-192.
- Koopmans, J., Stegink, M. & Jacobs, M. (2022). Integration of Migrant Women in the Netherlands. *European Migration Network the Netherlands*. https://www.emnetherlands.nl/sites/default/files/2022-11/EMN_NLcontribution_IoMW_def.pdf Erişim Tarihi: 04.09.2024
- Kurtuldu, K. & Şahin E. (2018). Göçün kadın yaşamı ve sağlığı üzerine etkileri. *Ordu University Journal of Nursing Studies*, 1(1), 37-46.
- Kümbetoğlu, B. (2021). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Martin, N. R. (2008). *Gender Equality in the Netherlands: An Example of Europeanisation of Social Law and Policy*. Amsterdam Institute for Advanced labour Studies. University of Amsterdam.
- National Capital, Netherlands, <https://www.britannica.com/place/Amsterdam>, Erişim Tarihi: 21.12.2024
- Neuman, W.L. (2014). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar I*. 7. Baskı. (S. Özge, Çev.) Ankara: Yayın Odası.
- Özgürel, S. (2019). Suriyeli Göçmenlerin Entegrasyonunda Eğitim ve Kültürlerarası İletişimin Önemi; Hollanda Örneğinden Çıkarılacak Sonuçlar. *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi*, 27(2), 236-246.
- Öztan, E. (2010). Unutulan Bir Göç ve Yurttaşlık Deneyimi: İlk Kuşak Göçmen Kadınlar ve Hollanda Türkiyeli Kadınlar Birliği. *Fe Dergi*, 2(2), 31-49.
- Saygın, S. & Hasta, D. (2018). Göç, Kültürleşme ve Uyum. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 10(3), 312-333.
- Şahin Kütük, B. (2017). Hollanda'ya Gerçekleştirilen Türk Göçü ve Ulusötesi Faaliyetler. *Sosyoloji Konferansları*, No:55, 85-106.
- Şeker, D. & Uçan, G. (2016). Göç sürecinde Kadın. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 199-214.

- Şimşek, A. (2018). Araştırma Modelleri. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (80-107). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2653.
- Tiwari, S. (2024). Cultural Assimilation in Europe a Case of Turkish Migrants in Germany and the Netherlands. *International Development Planning Review*, 23(1), 1214-1220.
- Tuzcu, A. & Ilgaz, A. (2015). Göçün Kadın Ruh Sağlığı Üzerine Etkileri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 7(1), 56-67.
- Unat, N. A. (2007). Türk Dış Göçünün Aşamaları: 1950'li Yıllardan 2000'li Yıllara. A. Kaya ve B. Şahin (Ed.). *Kökler ve Yollar Türkiye'de Göç Süreçleri içinde* (s. 3-18). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Yalçın, S. (2024). Sular Üzerinde Bir Avrupa Başkenti "Amsterdam". <https://www.bursagorus.com.tr/sular-uzerinde-bir-avrupa-baskenti-amsterdam-makale,320.html> Erişim Tarihi: 04.09.2024
- Yaman Kahveci, G. (2018). *Hollanda'da Yaşayan Türklerin Ev Sahibi Toplumla Sosyo-Kültürel Temaslarının Kültürel Aktarım Sürecine Etkileri*, (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yücedağ, E. K. (2022). Göç ve Uyum Sürecinde Dilin Önemi ve Etkisi. E. Turan ve S. Çevik (Ed.) *Küresel Boyutlarıyla Göç Politik, Ekonomik ve Sosyal Etkileri içinde* (s. 123-138). Ankara: Nobel Yayınları.

Extended Summary

Background

The migrations from Turkey to the Netherlands have gained an official dimension with the labor agreement made between the two countries in 1964. Immigrants who settled in the Netherlands with the motivation of making a new start economically, socially and culturally have formed deeper ties with the host country over time and have reached a considerable population. Since immigrants have been involved in a new social life, they have faced significant adaptation problems. This process has reached a new level with the children of immigrants born there and those who became children during the migration process becoming more competent in areas such as education, language and culture and becoming visible in many areas of Dutch society. The study is important in terms of being shaped by the data obtained from the field and considering the adaptation of immigrant women living in Amsterdam to social life together with the change of generations. The economic, social and cultural experiences of immigrant women who started living in Amsterdam along with the migration process constitute the focus of the study.

While migration to Europe has been a continuous process since the 1960s, this process has been carried out over time, sometimes planned and sometimes by unofficial means. Considering that the first migrations from Turkey to the Netherlands took almost 60 years, it turns out that there are too many immigrants born and raised there to be underestimated, and a very important interaction with the Dutch people takes place as a natural result. Since the main source of motivation in ordinary migrations is to achieve better standards from an economic, cultural and educational point of view, adaptation may also become mandatory from the immigrant's point of view. Although the living standards that are desired to

be achieved with the migration process become possible over time, this situation also brings with it a very laborious journey, especially for women. On the one hand, she is trying to take on the challenges such as the social adaptation problem, language learning difficulties and economic inadequacies that constitute the critical stages of migration together with her family, and on the other hand, she is trying to fulfill the responsibilities that gender inequality imposes on her.

Method

Qualitative research method and phenomenological design were used in the study. With the data obtained from in-depth interviews, the experiences of women were tried to be examined. The prepared interview form was applied with the approval of the ethics committee of social and humanities research. In the research, face-to-face and online interviews were conducted with 13 women from Turkey living in the city of Amsterdam. The data obtained from the face-to-face interviews with 10 participants and online interviews with 3 participants constitute the field data of the study. 6 Of the face-to-face meetings were held in Amsterdam, and 4 of them were held in Turkey (with those who came for holidays and visits). In the sample selection, attention was paid to the balanced formation of the participants who were born and raised there and those who became adults during the migration process. In particular, issues such as age, whether or not they received education at the migration center and their professional status, which are among the decisive issues in the adaptation processes of the participants in the Netherlands, were taken into account.

Findings

It is known that Turkish immigrants have been living in many parts of Europe for many years. Especially in the early periods of migration, it is observed that immigrants, many of whom came legally and settled in the Netherlands, found it easier to find a place than those who arrived after the 2000s. During the migration process, immigrants bring their families living in Turkey through family reunification or their spouses to Amsterdam by starting a new family through marriage, which is a method that they often resort to. This method, which plays an important role in the increase of the Turkish immigrant population living in Amsterdam, keeps the migration circulation to the city constantly alive. The fact that women who immigrated to Amsterdam became adults when they arrived or received their education in Turkey has disrupted their language learning processes. It is observed that the ability to learn a foreign language, which is one of the important issues affecting the social adaptation processes of immigrant women, is at better levels in women who are defined as the new generation or who were educated in Amsterdam.

One of the consequences of the migration process is that social adaptation is not successful at a sufficient level in the first generation in general. In migrating families, the processes of parents learning languages and adapting to social life can become much more challenging than for children. It is especially seen that children who come with migration adapt more easily than their parents, participate actively in social life, are able to use language correctly and effectively, and develop communication skills. It is observed that

a significant number of immigrant women living in Amsterdam, especially those who wear the hijab, have experienced experiences such as exclusion and Decapitation. While this process negatively affects immigrant women who are trying to adapt to social life, it also disrupts their social, cultural and political integration into everyday life.

Among the plans of a significant part of the immigrants living in Amsterdam for the future is that they do not have any agenda for a definite return to their country. The fact that the migration process has been spread over a fairly long period, that the children of immigrants born cling to life in Amsterdam and are relatively able to live their lives within the framework of their own values and cultural affiliations strengthens the idea of staying in this country permanently.

Conclusion and Discussion

In the research, it is seen that the immigration experiences of Turkish women differ according to generations. In particular, it has been found that the economic, cultural and emotional ties of first-generation women with their motherland are intense. It is seen that this generation adheres to the daily life of the migration center in a more superficial way and generally cannot be integrated into the integration process. The inability of the first generation to fully learn Dutch and the fact that their age is not suitable for the basic education age at the time they arrive are among the important reasons that disrupt their integration. Until the 2000s, the flexibility of the Netherlands' immigration policies and the cultural adaptation process that it has put forward on the basis of multiculturalism have positively affected the life of immigrants. The reason why the perceptions of the new generation about migration and immigration are quite different is that they received basic education there, learned Dutch as well as their native language, and interacted more intensively with the Dutch people in cultural life. It is seen that while the fact that these women have spent all or a significant part of their lives here has turned into a deep-rooted bond of belonging, their dreams for the future are also in this country. Thanks to the trainings they have received, they work in important institutions and active places of the country and live their daily life more in the Netherlands. Although the new generation has adopted a more non-political way of life, it seems that they are also aware of the othering practices they encounter or observe in everyday life. It is among the issues often mentioned by the participants that immigrant women who are secretly/openly excluded due to their Muslim identity in working life or social life experience this situation mostly because of the hijab.